D·N
22/2 1951

Politik och handel i öst och väst

I krig är den ekonomiska blockaden ett huvudvapen. Även det kalla kriget måste leda till liknande åtgärder; USA har, det måste alla erkänna, vitalt stor obenägenhet att genom åtgärder, erinnande om blockader under krig, begränsa handeln mellan motståndarna i öster och de stater som är neutrala eller i varje fall mindre aktivt engagerade i det kalla kriget. Sverige har, exempelvis, kunnat erhålla en Marshallhjälp på många tiotal miljoner samtidigt som vi enligt 1946 års kreditavtal sänder varor — som i viss omfattning är direkt värdefulla från militär synpunkt — till Ryssland. England har till Tjeckoslovakien kunnat sända maskiner som USA vägrar att exportera till detta land. Den amerikanska statsledningen har till länder utanför östzonen i stort sett exporterat vad som begärts utan hänsyn till dessa länders handelsförbindelser österut.

Inte heller nu kan man tala om påtryckningar eller hotelser från amerikansk sida. Men en förändring i inställningen, som successivt framträtt under de senaste åren, har fått mera bestämda drag. Det väsentliga motivet för denna ändring är att den ökade upprustningen medfört en knapphet på viktiga råvaror. USA anser ett slags ransonering nödvändig; man vill också förebygga att den amerikanska exporten indirekt blir en export till östblocket. Det är därför förhandlingar om "frågor rörande fördelningen av strategiskt viktig materiel" — som det heter i den amerikanska ambassadens kommuniké — befunnits erforderliga.

Sveriges handel med östblocket är relativt liten; ungefär en tolftedel av vår export gick januari—november 1950 dit, ungefär en fjortondel av vår import kom därifrån. Till väsentlig del kan denna handel anses livsviktig; vi behöver de polska kolen (15 miljoner kronor under den angivna tiden) och måste i utbyte huvudsakligen lämna maskiner. Handeln med Ryssland är den avgaste punkten. Enligt kreditavtalet — som länge ansetts skandalöst, men är för år ter sig allmänt vanvettigt — skall vi till Ryssland leverera för omkring 50 miljoner (enligt uppgifter vid årsskiftet), och härav kommer på åren 1951 och 1952 över 270 miljoner, till större delen maskiner och dylikt av uppenbart, om också i regel indirekt militärt värde. Belastningen är, ekonomiskt och politiskt, så mycket värre som för dessa leveranser behövliga råvaror och maskiner till en del måst inköpas i USA. Att den amerikanska regeringen måste finna denna ordning stötande är sannerligen inte förvånande. Men å andra sidan är klart att den svenska staten nu, då kreditavtalet om drygt ett halvår är till ända, knappast kan företa någontning av betydelse; det är omöjligt att dra in de redan givna eller utlovade krediterna till svenska företag för export till Ryssland. Dumheten är gjord; den kan inte göras ogjord — från inrikespolitisk synpunkt kan blott än en gång betonas det oerhörda i att något fiasko till revision av detta talet inte skett och att krediten stigit med hundratals miljoner sedan regeringen förvalen 1948 försäkrade att den inte längre kunde tänkas stiga.

Ryssavtalet är en av anledningarna i den svenska positionen. Den andra är vår utrikespolitik. Det lär vara obestridligt att just i en situation som den nu föreliggande blir den totalt omotiverade nedläggningen av vår röst i Kinafrågan ett minus, ett påtagligt om än icke påtalat eller erkänt minus, vid förhandlingarna. Och ryssavtalet och den nedlagda rösten är i grunden uttryck för samma totala felbedömning av läget. Man har irriterat västern utan att vinna något i öster. Helt bortsett från de moraliska synpunkter som utrikesledningen tror sig vara överlägsen har den svenska politiken varit en djupt misslyckad politik.

A andra sidan bör det betonas att USA icke har skäl att förhindra export till Sverige av materiel som är nödvändig för den svenska beredskapen. Det svenska försvaret utgör väsentligt mer än vål kan jämföras med de typiserta utländska verken av samma slag. En viss sirlig omständlighet är karaktäristisk och kanske också tidstypisk; man tycker sig se en samling äldre herrar i bonjour som välvilligt delar med sig av sitt rika vetande. Tredje upplagan kan knappast sägas nå upp till den föregående nivå, den till delvis beror på att den nödvändiga moderniseringen inte bedrevs med tillräcklig energi. Mycket är dock omskrivet eller helt nyskrivet, och i stort sett är även denna upplaga ett gediget verk i nivå med sin egen tid.

För några år sedan inköpte det företag som utger Svensk uppslagsbok också Nordisk familjebok, som det troddes för att lägga ned verket. Så har emellertid inte skett, utan i dagarna har första bandet utkommit av *Nordisk familjebok, fjärde, väsentligt omarbetade och koncentrerade upplagan* (Förlagshuset Norden, Malmö), vilken skall omfatta 20 band à 25 kr. per band. I reklamen framhålles att bandpriset är detsamma som före krigst; det bör då erinras om att tredje upplagan innehöll omkring 1.300 spalter per band mot 950 i den nya upplagan. Men viktigare är skillnaden i kvalitet.

Det är genast tydligt att Nordisk familjebok i sitt nuvarande skick inte är något mer än översikt av olika kunskapsområden som mer än väl kan jämföras med de typiserta utländska verken av samma slag. En viss sirlig omständlighet är karaktäristisk och kanske också tidstypisk; man tycker sig se en samling äldre herrar i bonjour som välvilligt delar med sig av sitt rika vetande. Tredje upplagan kan knappast sägas nå upp till den föregående nivå, den till delvis beror på att den nödvändiga moderniseringen inte bedrevs med tillräcklig energi. Mycket är dock omskrivet eller helt nyskrivet, och i stort sett är även denna upplaga ett gediget verk i nivå med sin egen tid.

För några år sedan inköpte det företag som utger Svensk uppslagsbok också Nordisk familjebok, som det troddes för att lägga ned verket. Så har emellertid inte skett, utan i dagarna har första bandet utkommit av *Nordisk familjebok, fjärde, väsentligt omarbetade och koncentrerade* upplagan